

აკადემიის მაცნე

gaas@dsl.ge
<http://gaas.dsl.ge>

თბილისი, 0102, ივანე ჯავახიშვილის ქ. №51

ტ. 291 03 90

*სვალუ აბ უნდა ჰგაუდეს დღუჯანდღუს, თუ კაცს პბოტრქსი,
წინსულა ადამიანისა თუქ: სიფყუად აბ მიანჩნია
ილია ჩაქუჩავაძე*

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურ საბჭოში

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია თავის საქმიანობას წარმართავს აკადემიის წესდების შესაბამისად ჩამოყალიბებული სამუშაო გეგმის მიხედვით. აკადემიური საბჭოს სხდომა ტარდება ყოველთვიურად (კვარტალში სამი გეგმიური სხდომა) და იხილავს აგრარული მეცნიერების აქტუალურ საკითხებს, თანამედროვე მდგომარეობას, სადღეისო ამოცანებს, განვითარების პერსპექტივებს და სხვ. გაზეთი “აკადემიის მაცნე“, რომელიც გამოდის კვარტალში ერთხელ, სისტემატიურად აშუქებს აკადემიის საქმიანობას, აკადემიური საბჭოს სხდომაზე განხილულ ცალკეულ მნიშვნელოვან საკითხებს, თანამედროვე საინტერესო მოვლენებსა და მათდამი მიღწომებს, მოწინავე გამოცდილებასა და ტექნოლოგიებს და სხვ. გაზეთში ასევე ეთმობა ყურადღება საზღვარგარეთის სამეცნიერო ცენტრებთან თანამშრომლობის მდგომარეობისა და განვითარების პერსპექტივებს.

ამგვარად გაზეთის ფურცლებზე შუქდება აკადემიის აკადემიური საბჭოს მოკლე ანგარიში ყოველ კვარტალში ჩატარებული საქმიანობის შესახებ. ვფიქრობთ იგი კარგი სარეკლამო – საინფორმაციო საშუალებაა აკადემიის საქმიანობის ობიექტურად შეფასებისათვის.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიური დეპარტამენტის თანამშრომლის, აკადემიური დოქტორის, ფერმერებთან კავშირისა და საქმიანობის კოორდინატორის ქეთევან მჭედლიშვილის მიერ 2010–2011 წლებში გაწეული მუშაობის ანგარიში

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ 2012 წლის 27 ივლისს მოისმინა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიური დეპარტამენტის თანამშრომლის, აკადემიური დოქტორის, ფერმერებთან კავშირისა და საქმიანობის კოორდინატორის ქეთევან მჭედლიშვილის მიერ 2010–2011 წლებში გაწეული მუშაობის ანგარიში

აღინიშნა, რომ საანგარიშო პერიოდში გაიმართა შეხვედრები ფერმერებთან. თითოეულ ფერმერთან შეხვედრისას და ნათესი ფართობების გაცნობისას, მათ ეძლეოდათ რჩევები აღნიშნული კულტურების სათესლე მასალის თესვით ღირსებებზე – მაღალი მოსავლის მისაღებად, მცენარეთა ზრდა-განვითარების ფაზების შესაბამისად დროულად მოვლის აგროტექნოლოგიური ღონისძიებების ჩატარების აუცილებლობაზე;

როგორც აღმოსავლეთ, ისე დასავლეთ საქართველოში ფერმერულ მეურნეობებში მიმდინარეობს “ჰიბრიდული სიმინდის” და ხორბლის წარმოების პროგრამა. ხორბლის ჯიშ „ჯავაერის“ უფრო მეტად გავრცელების წარმატებას ხელს უშლის პროდუქციის შესყიდვის მოუგვარებლობა. ამიტომ ხორბალმა ვერ გამოიწვია ფერმერთა ეკონომიკუ-

რი დაინტერესება, რის გამოც მიმდინარე წელს ხორბლის ნათესები ქვეყანაში გაზრდის ნაცვლად 20%-ით შემცირდა. ეს განაპირობა იმანაც, რომ ფერმერებმა ვერ შეძლეს მიღებული მოსავლის მომგებიან ფასში გაყიდვა.

ფერმერული მეურნეობებისათვის მეხილეობისა და მევენახეობის მიმართულებით უნდა შეიქმნას სერთიფიცირებული სანერგეები, სადაც გათვალისწინებული იქნება საშუალო და სუსტი ზრდის საძირეების გამოყენება ჩახშირებული ხეხილის ბაღების გასაშენებლად. ფერმერი წამლობებს უნდა ატარებდეს რეგულარულად. უნდა მოხდეს ახალი ჯიშების შემოტანა და დანერგვა როგორც მეხილეობის, ასევე მევენახეობის დარგში. საჭიროა გაძლიერდეს ფიტოსანიტარული სამსახურის როლი, მოხდეს ინტეგრირებული ბრძოლის მეთო-

დების, განსაკუთრებით ბიოლოგიური და ბიოპრეპარატების გამოყენება, აგრეთვე სასუქების ოპტიმალური დოზებით მოხმარება.

მძიმე მდგომარეობაშია მეზოსტენოზის დარგი. აუცილებელია ჯიშების შერჩევა, თესლის წარმოება. ნიადაგის დამუშავება უნდა მოხდეს ბაზონზე. საჭიროა წამლობების დროულად ჩატარება, განსაკუთრებით ბიოლოგიური და მიკრობიოლოგიური საშუალებების გამოყენება.

ტენის შენარჩუნების მიზნით, უნდა მოხდეს რწყვის რეჟიმის ოპტიმალური ვადების დაცვა. გასათვალისწინებელია წვეთოვანი დაწვიმების გამოყენება. ღია და დახურულ გრუნტში სასურველია ბიოჰუმუსის გამოყენება.

ფერმერთა გაერთიანებაში მექანიზაციის მხრივ გასათვალისწინებელია თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა: ა) ნიადაგის დამუშავების, ბ) მცენარეთა მოვლა-მოყვანის, გ) გადამამუშავებელ წარმოებაში, როგორც მემცენარეობის, ასევე მეცხოველეობის დარგში, დ) მცირე მექანიზაციის საშუალებების გამოყენებისას.

ფერმერულ მეურნეობებში მეცხოველეობის დარგში გავრცელებულია შემდეგი დაავადებები: ბრუცელაზი, ციმბირული წყლული, თურქული, ყვავილი. აუცილებელია ამ დაავადებების თავიდან ასაცილებლად პრევენციული ღონისძიებების გატარება სახელმწიფოს მხარდაჭერით. მეცხოველეობაში სასურველია ცხოველთა დაწვიმების მექანიზაციისა და მექანიკური წველის აღდგენა. სასილოსე და სასენაჟე საკვების მომზადებაში საჭიროა მექანიზაციის გამოყენება. მეცხოველეობის პროდუქციის წარმოების ზრდა პირდაპირ კავშირშია საკვებთან. დიდ ყურადღება უნდა მიექცეს სასოფლო-სამეურნეო ცხოველთა და ფრინველთა კვების ნორმებს.

სოფლის მეურნეობის სამინისტროს წარდგინა შემდეგი რეკომენდაციები: შეიქმნას წარმოებული პროდუქციის შესყიდვისათვის საჭირო პირობები; აღდგენილი უნდა იქნეს ჯიშთა გამოცდის და თესლის კონტროლის სისტემა; ფერმერთა მიერ მიღებული პროდუქციის შესყიდვა უნდა მოხდეს თანამედროვე საბაზრო მექანიზმების გამოყენებით, ფერმერსა და შემსყიდველს (შემნახველს) შორის დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე, რომელშიც მონაწილეობას მიიღებს კომერციული ბანკი; მიზანშეწონილია ჰიბრიდული სიმინდი დაითესოს აღმოსავლეთ საქართველოში. ჰიბრიდის უპირატესობების რეალიზაცია შესაძლებელია მსოფლიო დიდ ნაკვეთებზე, სადაც უფრო მეტად მოხდება ინტენსიური ტექნოლოგიების გამოყენება.

საანგარიშო პერიოდში იგი აგრძელებდა შეხვედრებს არასამთავრობო ორგანიზაციებთან:

“ფერმერთა ასოციაცია”, ბიომეურნეობის ასოციაცია “ელკანა”, “მემამულეთა კავშირი” და სხვა, რის შედეგადაც ჩამოყალიბებული იქნა შემდეგი შეხვედრები: არასამთავრობო ორგანიზაციები განიცდიან ფინანსურ სიდინელებს; განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ფერმერულ მეურნეობებში მეცნიერების მიღწევების წარმოებაში დანერგვა; ფერმერს კარგად ესმის, რომ მეცნიერების მიღწევების წარმოებაში დანერგვის გარეშე შეუძლებელია ხელშესახები შედეგის მიღწევა, მაგრამ იგი ამ მიმართულებით დიდ ღტოლვას არ ამჟღავნებს, რადგან რეკომენდაციების დანერგვის შესაძლებლობა არ აქვს, შესაბამისი ფინანსური რესურსების, წარმოებული პროდუქციის გაყიდვის შესაძლებლობისა და სხვა საჭირო ინფრასტრუქტურის უქონლობის გამო; საჭიროა მეცნიერების უშუალო კონტაქტი ფერმერთან, ფერმერული მეურნეობის პრობლემისადმი კომპლექსური მიდგომა, საჩვენებელი ნაკვეთების მოწყობა, რომლის მაგალითზე დემონსტრირებული იქნება ინდუსტრიული ტექნოლოგიების უპირატესობა.

საანგარიშო პერიოდში იგი აგრძელებდა ფერმერული მეურნეობების ანალიზს მიწის ფართობების მიხედვით, რაც მომავალში შესაძლებელია ფერმერული და გლეხური მეურნეობების ინდენტიფიკაციის საფუძველად გამოდგეს. აღვნიშნავ იმის შესახებაც, რომ ქვეყანაში ჩამოყალიბდა წვრილი მეურნეობების რიცხვის შემცირების ტენდენცია, რაც ჩემი აზრით ხელს უწყობს მიწის ბაზრის ფორმირების, გლეხების მიერ მიწების გაყიდვის ტენდენციის გაძლიერებას.

მუშაობის გაძლიერების და განხორციელებადი შედეგების მიღების მიზნით მის მიერ შემუშავებულია შემდეგი წინადადებები: ტიპიურ ფერმერულ მეურნეობაზე მრავალწლიანი დაკვირვების წარმოება, მეურნეობის საქმიანობის ეკონომიკურ მაჩვენებლებში ასახვა; რეკომენდაციების შემუშავება ფერმერული მეურნეობის საქმიანობის გაუმჯობესების მიზნით, მისი აკადემიურ საბჭოზე განხილვა და შესაბამის ორგანოებში წარდგენა; სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ორგანიზებული შესყიდვის მოწყობა; წარმატებული ფერმერების საქმიანობის შესახებ რესპუბლიკური გამოფენების მოწყობა; ფერმერთა სწავლება – კონსულტირება სოფლის მეურნეობის სხვადასხვა პროდუქციის ინდუსტრირებული მეთოდებით წარმოების საკითხებზე; ფერმერთა მოთხოვნების შესწავლა დარგების მიხედვით, მათი სურვილებიდან გამომდინარე. კავშირის გაძლიერება მეცნიერებსა და ფერმერებს შორის, რაც ხელს შეუწყობს მათი მოთხოვნების რეალიზაციას.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიური დეპარტამენტის საერთაშორისო ორგანიზაციებთან კავშირისა და საქმიანობის კოორდინატორის თინათინ ეპიტაშვილის 2011-2012 წლის ანგარიში

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ 2012 წლის 27 ივლისს მოისმინა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის საერთაშორისო ორგანიზაციებთან კავშირისა და საქმიანობის კოორდინატორის თინათინ ეპიტაშვილის ანგარიში 2011-2012 წელს ჩატარებული მუშაობის შესახებ.

აღინიშნა, რომ მოვალეობებიდან გამომდინარე საანგარიშო პერიოდში მის მიერ შედგენილი იქნა სამუშაო გეგმა, საქმიანობის დებულება; მოძიებული და დაზუსტებული იქნა საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომლებთანაც მჭიდრო კავშირი და თანამშრომლობა აკავშირებს აკადემიას (იკარდა, სიმიტი, ფაო, ბიოვერსიტი ინტ. აცირო, სიპი, იკრისატი, ჩინეთის სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია და სხვა).

ჩატარდა სათანადო კონსულტაციები აკადემიის ხელმძღვანელობასთან, სამინისტროების წარმომადგენლებთან.

საქართველო არის “კაკაარის” – შუა აზიისა და ამიერკავკასიის ქვეყნების კვლევითი ორგანიზაციების ასოციაცია – სისტემის წევრი ქვეყანა. აქედან გამომდინარე იგი ჩართულია მის ყოველწლიურ მუშაობაში. საანგარიშო პერიოდში აკად. გ. ალექსიძეს ხელმძღვანელობით მონაწილეობა მიიღო რეგიონალური სტრატეგიის “სოფლის მეურნეობის პროდუქციის მდგრადი განვითარება საქართველოში” მომზადებაში. ამ საკითხთან დაკავშირებით საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიამ ჩაატარა სემინარი. აღნიშნულ სემინარში მონაწილეობა მიიღეს სხვადასხვა სამინისტროებმა, საქართველოს აგრარულმა უნივერსიტეტმა, სამეცნიერო – კვლევითმა ინსტიტუტებმა, არასამთავრობო ორგანიზაციებმა. ამ საკითხზე მუშაობა ამით არ დამთავრებულა. მიღებული და გათვალისწინებული იქნა გამოსხმარებები და საბოლოო ვარიანტი გაიგზავნა “კაკაარის” სათაო ოფისში, ტაშკენტში.

შევსებული და გაგზავნილი იქნა კითხვარები სასოფლო-სამეურნეო მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების ინდიკატორებზე (ASTI) გამოიკითხა სოფლის მეურნეობის სისტემაში შემავალი ყველა სამეცნიერო - კვლევითი ინსტიტუტი. (სამთავრობო, არასამთავრობო, სასწავლო ორგანიზაციები).

მომზადდა და გაგზავნილ იქნა მოკლე ანგარიში თემაზე: “აგრარული მეცნიერების დაფინანსება და ინსტიტუციონალური რეფორმები საქართველოში”, რომლის მომზადებაშიც მან მიიღო მონაწილეობა.

მონაწილეობას იღებდა საქართველოში ჩატარებული ღონისძიებების ორგანიზებაში.

ამასთან ერთად, მონაწილეობდა საზღვარგარეთ ჩატარებულ საერთაშორისო კონფერენციებში, სემინარებში, ტრენინგებში.

მიმდინარე წლის 7-9 სექტემბერს ქ. პალანგაში (ლიტვა) ჩატარდა საერთაშორისო სემინარი თემაზე “ევროპაში არსებულ კულტურულ მცენარეთა ველურ მონათესავე სახეობებისა და ხალხური სელექციის ჯიშების მრავალფეროვნების კონსერვაციის სტრატეგიის შემუშავება”, რომელიც ორგანიზებული იყო ლიტვის ბუნების კვლევითი ცენტრის, “ბიოვერსიტი ინტერნეიშენელის”, ბირ-

მინგემის უნივერსიტეტის (ინგლისი) და პერუჯას უნივერსიტეტის (იტალია) მიერ. სემინარზე პარალელურ რეჟიმში მიმდინარეობდა სამი ჯგუფის მუშაობა: მცენარეთა ველურ მონათესავე სახეობების ჯგუფი; ხალხური სელექციის ჯიშების ჯგუფი; საინფორმაციო მენეჯმენტი.

სემინარზე განხილული იქნა შემდეგი საკითხები: ევროპაში არსებულ კულტურულ მცენარეთა ველურ მონათესავე სახეობების და ხალხური სელექციის ჯიშების მრავალფეროვნების კონსერვაციის სტრატეგიის შემუშავება, კულტურულ მცენარეთა ველურ მონათესავე სახეობების და ხალხური სელექციის ჯიშების მრავალფეროვნების კონსერვაციის ეროვნული სტრატეგიის შემუშავება, in-situ და ex-situ კონსერვაცია, მონაცემთა ბაზის შემუშავება და გაუმჯობესება, კულტურულ მცენარეთა ველურ მონათესავე სახეობებისა და ხალხური სელექციის ჯიშების ინფო მენეჯმენტი.

მიმდინარე წლის 23-26 თებერვალს ქ. ერზრუმში (თურქეთი) ჩატარდა საერთაშორისო სიმპოზიუმი თემაზე “ნატოლიის სამიტის (WISAS) პირველი ზამთრის სამიტი – ტურიზმი, სპორტი, ბიომრავალფეროვნება და გლობალური ცვლილებები”, რომელიც ორგანიზებული იყო ერზრუმის ათათურქის უნივერსიტეტის და ევროპის აბრეშუმის გზის კონსორციუმის (ESRUC) მიერ.

აღნიშნულ სემინარზე განხილული იყო ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორცაა: ტურიზმის განვითარება აჭარის მაგალითზე; ბიომრავალფეროვნების კონვენცია, გლობალური ტაქსონომიის ინიციატივა და ადგილობრივი მრავალფეროვნების მართვა; სპორტის დეკომერციალიზაცია; ეკო-მეგობრული ტურიზმის და უნივერსიტეტების როლი; ტურიზმი, სპორტი, ბიომრავალფეროვნება, გლობალური ცვლილებები – რეგიონალურ და ეროვნულ დონეზე; ტურიზმი როგორც მდგრადი განვითარების საშუალება ეკონომიკაში; აბრეშუმის გზა აზიაში; მთიანი რეგიონების ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები; ურბანიზაცია და ტურიზმი; გეოსაინფორმაციო სისტემები ტურიზმში; სოფლის მეურნეობის გავლენა გლობალური ეკოლოგიური პრობლემების გადაწყვეტაზე; გლობალური ცვლილებების გავლენა ნიადაგის დეგრადაციაზე და სხვა საინტერესო საკითხები.

პარალელურად მუშაობს სადოქტორო თემაზე: “ტრიტიკალესა და ხორბლის შეჯვარებით მიღებულ გვართაშორის ჰიბრიდებში სამეურნეო და ბიოლოგიური ნიშან - თვისებების შესწავლა”. (ხელმძღვანელი: სრული პროფესორი ცოტნე სამადაშილი), რომელიც დასრულებულია, მზადაა დაცვაზე დაშვებისათვის.

საანგარიშო პერიოდში გამოქვეყნებული აქვს სტატიები, როგორც ინდივიდუალური, ისე თანაავტორობით. სულ 5 სტატია.

ცხოველთა ძირითადი ინფექციური დაავადებების საწინააღმდეგო ღონისძიებათა პროგრამების შესახებ

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ 2012 წლის 24 ავისტოს მოსმინა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ვეტერინარული მედიცინის ფაკულტეტის სრული პროფესორის თენგიზ ყურაშვილის მოხსენება “ცხოველთა ძირითადი ინფექციური დაავადებების საწინააღმდეგო ღონისძიებათა პროგრამების შესახებ.”

ადინიშნა, რომ აუცილებელია საქართველოს მთელს ტერიტორიაზე ცხოველთა თურქულზე ბუფერული ზონის შექმნა. ბუფერულ ზონად ითვლება ტერიტორია, რომელიც მუდმივად დაცულია დაავადების აღმძვრელის შემოტანისაგან, მასზე მაღალ დონეზე ტარდება ეპიზოოტიების საწინააღმდეგო ზოგადი ღონისძიებები და შერჩეული ვაქცინებით ხორციელდება დაავადების ამთვისებელი ცხოველების სისტემატიური აცრა.

თურქული შინაური და გარეული წყვილ-ჩლიქიანი ცხოველების ინფექციური, მაღალ კონტაგიოზური, მწვავედ მიმდინარე, სწრაფად გავრცელებადი ვირუსული დაავადებაა, რომელიც ხასიათდება ცხელებით, პირის ღრუს ღორწოვანი გარსის, ცურის კანის და ჩლიქთაშორის ნაპრალის აფთოზური დაზიანებით. თურქულით ავადდება ადამიანიც (დაავადებულ ცხოველთან კონტაქტით, რძის მიღებით და სხვა). თურქული შეიძლება გავრცელდეს წლის ნებისმიერ დროს, უპირატესად შემოდგომა-გაზაფხულზე. დღეისათვის თურქული გავრცელებულია ევროპის, აზიის, აფრიკის, სამხრეთ ამერიკის მრავალ ქვეყანაში.

ადინიშნული პროგრამის შესრულება გააუმჯობესებს აგრეთვე სხვა ინფექციური დაავადებების ეპიდემიოლოგიურ (ეპიზოოტოლოგიურ) სიტუაციას.

თურქულით გამოწვეული ეკონომიკური ზარალი ყალიბდება: ცოცხალი მასის დაკლებით, პროდუქტიულობის მკვეთრად და დიდი ხნით დაქვეითებით, მოზარდი პირუტყვის სიკვდილიანობით, მკურნალობისას გაწეული ხარჯებით.

თურქულით ავადდება ყველა სახეობის წყვილჩლიქიანი ცხოველები, ძირითადად მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვი, შემდეგ ღორი, ცხვარი, თხა, შედარებით ნაკლებად კამეჩი. ცნობილია თურქულით ცხენის, სახედრის, ძაღლის, კატის, ფრინველის დაავადებაც. თურქულით განსაკუთრებით მძიმედ ავადდება მოზარდი პირუტყვი (ადგილი აქვს დიდ სიკვდილიანობასაც). დადგენილია, რომ ბუნებაში თურქულის ვირუსის რეზერვუარები შეიძლება იყვნენ: შველი, ჯიხვი, ნიამორი, ჯეირანი და სხვა.

თურქულის დიაგნოსტიკისა და დაავადების აღმძვრელის იდენტიფიკაციისათვის აუცილებელია: ვეტერინარიულ ლაბორატორიებში განახლდეს თურქულის დიაგნოსტიკისათვის აუცილებელი ადჭურვილობა და საშუალებები. მომზადდეს კადრები, საჭირო აპარატურა და მასალები თურქულის ვირუსის იდენტიფიკაციისათვის; გეგმიურად ჩატარდეს სასაზღვრო ზონაში არსებული ცხოველების სისხლის გამოკვლევა თურქულის საწინააღმდეგო ანტისხეულების კონტროლისათვის.

ასევე მნიშვნელოვანია, რომ თურქულის საწინააღმდეგოდ აცრა ჩატარდეს ქვეყნის მთელს ტერიტორიაზე სისტემატიურად შემოდგომა-გაზაფხულზე. ამთვისებელი ცხოველების (ძირითადად მსხვილი და წვრილი რქოსანი პირუტყვის) აცრა მოხდეს მეზობელ ქვეყნებში გავრცელებული ვირუსის ტიპის შესაბამისი ვაქცინებით (ამ შემთხვევაში მისაღებია საერთაშორისო ეპიზოო-

ტიური ბიუროს რჩევები); აცრები მკაცრი კონტროლის ქვეშ უნდა ჩატარდეს სასაზღვრო ზონაში (აჭარა, სამცხე-ჯავახეთი, ქვემო ქართლი, კახეთის, აზერბაიჯანის მომიჯნავე ტერიტორია) და იმ რაიონებში, რომლებიც ეწევიან მომთაბარეობას სამხრეთ საქართველოში და აჭარის ტერიტორიაზე.

მნიშვნელოვანია ასევე მეცნიერული უზრუნველყოფა, კადრების მომზადება და საგანმანათლებლო მუშაობა. საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიამ აგრარული უნივერსიტეტის სპეციალისტებთან ერთად დაგეგმოს სამეცნიერო კვლევითი სამუშაოები თურქულის დიაგნოსტიკის, მკურნალობის, პროფილაქტიკის და საწინააღმდეგო ღონისძიებების აქტუალურ საკითხებზე.

ჯილები შინაური და გარეული ცხოველების, აგრეთვე ადამიანის ზემოწავედ და მწვავედ მიმდინარე განსაკუთრებით საშიში ბაქტერიული ინფექციური დაავადებაა, რომელიც ხასიათდება სეპტიცემიის ნიშნებით, მძიმე ინტოქსიკაციით და კარბუნკულების წარმოქმნით. ადამიანებში არჩევენ კანის და ვისცერალურ (ნაწლავის, ფილტვის და სეპტიკურ) ფორმებს. უფრო ხშირად რეგისტრირებულია კანის ფორმა, რომლის 80% მიმდინარეობს მსუბუქი და საშუალო სიმძიმით, ხოლო 20% მძიმედ. ადამიანი ჯილებით შეიძლება დაავადდეს ავადმყოფ ცხოველთან ან იძულებით დაკლული ცხოველის ტანხორცთან კონტაქტით. აღწერილია შემთხვევები ადამიანის მიწასთან სამეურნეო საქმიანობის დროს დასენიანებისა.

ჯილებით გამოწვეული ეკონომიკური ზარალი დიდია. ლეტალობა ჯილების დროს 60-100%-ია, განსაკუთრებით მაღალია ის წვრილ რქოსან პირუტყვსა და ცხენებს შორის.

ჯილების მხრივ არაკეთილსაიმედო პუნქტად ითვლება დასახლებული პუნქტი, მეურნეობა, ფერმა, ეზო, სადგომებითა და მისი მომიჯნავე სამოვრებით, წყალსატევებით და სხვა, სადაც დროის მიუხედავად ადგილი ჰქონდა ცხოველის ჯილებით დაავადების შემთხვევებს.

დაავადების ამთვისებელი ცხოველებიდან უფრო ხშირად ავადდება მსხვილი და წვრილი რქოსანი პირუტყვი, ერთილიქიანი ცხოველები (ძირითადად ცხენი) და ყველა სახის გარეული ბალახისმჭამელი ცხოველი. ნაკლებ ამთვისებელია ღორი (ძირითადად ავადდება სეირანულ და ბანაკური შენახვის დროს) და ხორცის მჭამელი ცხოველები (ძაღლი, კატა). მოზარდი უფრო ხშირად ავადდება ვიდრე მოზრდილი ცხოველი.

ახალი კერების წამოქმნის თავიდან აცილების მიზნით აუცილებელია: ვეტერინარიული კონტროლის გარეშე (განსაკუთრებით ჯილებზე არაკეთილსაიმედო პუნქტებში) აიკრძალოს ცხოველთა იძულებით დაკვლა და ხორცის რეალიზაცია; ცხოველთა ჯგუფში (ნახირში) რაიმე დაავადების გაჩენის და ჯილებზე ეჭვის მიტანის შემთხვევაში ცხოველები სასწრაფოდ დამუშავდეს შრატით ან გამა-გლობულინით ანტიბიოტიკებთან ერთად; ქვეყნის მთელს ტერიტორიაზე (პირველ რიგში კი ჯილების მხრივ

არაკეთილსაიმედო პუნქტებში) მოეწეოს ნაკელსაცავი ორმოები; ცხოველის სიკვდილის და ჯილეხზე ეჭვის მიტანის დროს დიაგნოზის დაზუსტებამდე შეზღუდვების დაწესება და ვეტერინარულ-სანიტარული ღონისძიებების გატარება. ჯილეხზე ეჭვის მიტანისას ცხოველის ლემის გაკვეთა აკრძალულია; ცხოველის სიკვდილის მიზეზი თუ ჯილეხია უნდა გატარდეს ჯილეხთან ბრძოლის ღონისძიებათა შესახებ ინსტრუქციის მოთხოვნები. პირველ რიგში ცხოველის ლემის ადგილზე დაწვა და თუ ამის პირობები არ არის მისი უსაფრთხოდ სხვა ტერიტორიაზე გატანა და გაუვნებლყოფა. ჯილეხით მკვდარი ცხოველის გასაუვნებლსაყოფად ყოველ რეგიონში დაცულ ადგილას მოეწეოს ბიოთერმული ორმოები; ლემის საზიდი ავტომანქანების მომსახურე პერსონალი მომარაგდეს სათანადო სპეც ტანსაცმლით და პირადი ჰიგიენის საშუალებით.

ჯილეხის საწინააღმდეგო ღონისძიებების ეფექტურობა დიდადაა დამოკიდებული დაავადების ზუსტ და დროულ დიაგნოსტიკაზე. დაავადების დროული დიაგნოზი განსაზღვრავს აგრეთვე დაავადების ახალი კერის წარმოშობის შესაძლებლობასაც.

ლაბორატორიები (სტაციონარული და მოძრავი) უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს პათოლოგიური მასალის, ნიადაგის, წყლისა და ცხოველური საკვების, ჯილეხზე გამოკვლევის ექსპრეს მეთოდებით, საჭირო აპარატურითა და საშუალებებით.

აუცილებელ ვაქცინაციას ექვემდებარება ჯილეხზე საშიშროების ქვეშ მყოფ ტერიტორიაზე განლაგებულ დასახლებულ პუნქტში, მეურნეობაში, ფერმაში არსებული და ახლად შექმნილი ყველა ცხოველი. საჭიროა აგრეთვე მეცნიერული უზრუნველყოფა, კადრების მომზადება და საგანმანათლებლო მუშაობა.

საქართველოს მეცხოველეობის განვითარების ძირითადი ასპექტები

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ 2012 წლის 24 აგვისტოს მოისმინა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ზოოტექნიკური ფაკულტეტის ზოგადი ზოოტექნიკის დეპარტამენტის უფროსის, სრული პროფესორის როლანდ მიტინაშვილის მოხსენება “ საქართველოს მეცხოველეობის განვითარების ძირითადი ასპექტები”

აღინიშნა, რომ ბოლო პერიოდში საქართველოს მთავრობამ განსაკუთრებული პრიორიტეტი მიანიჭა სოფლის მეურნეობას და მათ შორის მეცხოველეობას. პრემიერ მინისტრმა, ბატონმა ვანო მერაბიშვილმა წინა პლანზე წამოსწია მეცხოველეობის საკითხი და გამოთქვა მთავრობის მზადყოფნა მისი დაჩქარებული განვითარებისათვის.

საქართველოს მეცხოველეობის განვითარება უნდა მოხდეს სამ განსაკუთრებულ გეოგრაფიულ ზონაში სრულიად განსხვავებული მიდგომით და სათანადო ტექნოლოგიებით: დიდი ქალაქების საგარეუბნო და საკურორტო ზონის მიმდებარე მეცხოველეობა; დაბლობი და საშუალო სიმაღლის ზონის მეცხოველეობა; მაღალმთიანი ზონის მეცხოველეობა.

პირველ ზონაში გამოიყენებული უნდა იქნას უკვე გამოყვანილი ცხოველთა და ფრინველთა თანამედროვე მაღალპროდუქტიული ჯიშები შენახვის ბაგური ტექნოლოგიით და თანამედროვე მტკიცე საკვები ბაზით, ეს საშუალებას მოგვცემს გადავწყვიტოთ მეტად მნიშვნელოვანი საკითხი და საკვები პროდუქტებით მოვამარაგოთ დიდი ქალაქები და საკურორტო ზონები.

მეორე ზონაში გამოიყენებული უნდა იყოს ბაგური, ბაგურ-სადოვრული და ბაგურ-ბანაკური შენახვის სისტემები, აპრობირებული და ზონას შეგუებული კულტურული და აბორიგენული ჯიშები.

მესამე ზონაში პირველ ეტაპზე უნდა მოვაშენოთ მხოლოდ ადგილობრივი კულტურული, აბორიგენული და პრიმიტიული ჯიშები, ეს ისეთი მაღალმთიანი ზონაა, სადაც სპეციალური პირობების შექმნამდე გამოსადეგია მხოლოდ ადგილობრივი ჯიშები.

საქართველოს მაღალმთიან რეგიონებში (ღუშეთი, ფშავ-ხევსურეთი, მთიულეთი, ხევი, რაჭა-ლეჩხუმი, სამეგრელო-სვანეთი, გურია-იმერეთი, აჭარის მაღალმთიანი რაიონები) პირველ ეტაპზე უნდა მოვაშენოთ ძროხის კავკასიური წაბლა ჯიშში, ხევსურული, სვანური, აჭარული და მეგრული წითელი ჯიშის ძროხა; თუშური და იმერული ცხვარი; კახური, სვანური და მანგალიცური მომთაბარე ღორის პოპულაციები; თუშური, მეგრული და ჯავახური ცხენი; ქათმის ადგილობრივი პოპულაციები; ჩალისფერი, ყელტიტველა, მეგრულა, შავი და ნაცარა ქათმები, ჩალისფერი ინდაური; სამეზის საერთაშორისო ოქროს მედალოსანი მაღალდალიანი ქართული ფუტკარი; ამავე ზონაში აუცილებლად უნდა განვითარდეს დიდი პოტენციის მქონე საკალმახე მეურნეობები.

თანამედროვე მეცხოველეობის განვითარების თავისებურებებმა ახალი ამოცანები დააყენეს ზოოტექნიკური მეცნიერების წინაშე. წარმოიშვა მნიშვნელოვანი სამეურნეო სასარგებლო ნიშანთვისებათა შემკვიდრების გენეტიკურ კანონზომიერებათა ცოდნის ახალი მაღალპროდუქტიული ჯიშებისა და ჯიშური ტიპების შექმნის, აგრეთვე პიბრიდული ცხოველების მიღების აუცილებლობა, რომლებიც კარგად არიან შეგუებული სამრეწველო ტექნოლოგიების პირობებს. მეცხოველეობის ფერმების დაკომპლექტებისათვის საჭიროა მაღალმწიფადი ცხოველები, მაგარი კონსტიტუციით, პროდუქციაზე საკვების მაღალი ანაზღაურებით, შეგუებული იმ მეურნეობის პირობებს, სადაც დანერგილია კომპლექსური მექანიზაცია. სწორედ სანაშენო საქმის დანიშნულებაა ცხოველთა და ფრინვეთა ხარისხობრივი გაუმჯობესება.

ისმება კითხვა: რა მდგომარეობაა ამ მხრივ

საქართველოში? თავიდანვე უნდა აღინიშნოს, რომ მდგომარეობა კატასტროფულია. უახლოეს წარსულამდე საქართველოში ჯერ კიდევ არსებობდა ცხოველთა და ფრინველთა სანაშენე მუშაობის ქსელი, რომელიც თუმცა შორს იყო სრულყოფილისაგან, მაგრამ თავის ფუნქციას მაინც კარგად ასრულებდა.

აუცილებელ მოგვარებას მოითხოვს სახელმწიფოებრივი სამართლებრივი ბაზა ფერმერის სტატუსთან დაკავშირებით. დღეს საქართველოში ნებისმიერ პიროვნებას შეუძლია დაიწყო ცხოველთა და ფრინველთა მოშენება და გახდეს ფერმერი ზოტექნიკური სერტიფიკატის გარეშე. მაგალითად გერმანიაში, კერძოდ ბავარიაში მამა შეიღეს კერძო საკუთრებაში არსებულ ფერმას მემკვიდრეობით ვერ გადასცემს, თუ შეიღმა არ მიიღო ზოტექნიკური განათლება, ე.ი. მან უნდა დაამთავროს მინიმუმ 3 წლიანი ზოტექნიკური სკოლა. მასზე არც ერთი ბანკი არ გასცემს კრედიტს, კრედიტის გარეშე კი ფერმერი ვერ იარსებებს. აღნიშნული გარემოება იმაზე მიუთითებს, რომ სახელმწიფო მხოლოდ პროფესიონალების ხელით აწარმოებს ცხოველთა სელექციას.

სოფლის მეურნეობის და სურსათის სამინისტროებთან აუცილებლად უნდა აღსდგეს მეცხოველეობის სანაშენე საქმის სამსახური, რომელიც თავის თავზე აიღებს სანაშენე მუშაობას, ე.ი. სანაშენე საქმეს სახელმწიფო გააკონტროლებს, დეპარტამენტის დაქვემდებარებაში უნდა მოექცეს სანაშენე მუშაობის და ხელოვნური დათესვის სათაო და რეგიონალური სამსახურები, რომლებიც ალტურვილი იქნებიან თანამედროვე ლაბორატორიებით და კომპიუტერული სისტემით, მათი აუცილებელი ფუნქცია უნდა იყოს მწარმოებლების შეფასება შთამომავლობის ხარისხით და გამაუმჯობესებელი მწარმოებლებიდან სკერმის ბანკის შექმნა და რაც მთავარია მისი გამოყენება ჯიშობრივი დარაი-

ნების გვემის შესაბამისად.

ცხოველთა თითოეულ სახეობაში უნდა ჩამოყალიბდეს სანაშენე ფერმები და ყველა ფერმერულ მეურნეობაში მოწესრიგდეს პირველადი და მეორადი ზოტექნიკური აღრიცხვა; ძირითადად გვეგვირ ჯიშებზე ჩამოყალიბდეს ასოციაციები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ჯიშის სრულყოფის ღონისძიებების შესრულებას, სახელმწიფო სანაშენე წიგნებისა და მწარმოებლების კატალოგების გამოშვებას, მოაწყობს საშემოდგომო გამოფენებსა და აუქციონებს, გამართავს გამსვლელ სამეცნიერო-პრაქტიკულ ღონისძიებებს და ორგანიზაციას უკეთებს კვალიფიკაციის ამაღლების კურსებს; შეიქმნას ჯიშების შემოყვანისა და რეგიონში გაადგილების სამართლებრივი ბაზა, რომელსაც საფუძვლად დაედება ცხოველთა ჯიშობრივი დარაიონების სახელმწიფო გეგმა, რაც აკრძალავს სანაშენო ცხოველთა გამოცდას მეცნიერულად დასაბუთებული რეკომენდაციების გარეშე. მათ საზღვარგარეთიდან შემოყვანას და სტიქიურ გავრცელებას; განსაკუთრებული ყურადღება მიექცეს და მატერიალური დახმარება გაეწიოს სანაშენე სამსახურებს პირუტყვის ხელოვნური განაყოფიერების და ემბრიონთა ტრანსპლანტაციის ფართოდ დანერგვაში; მეცნიერული კვლევის შედეგების საფუძველზე, საქართველოში არსებული უცნობი წარმოშობის, დაბალპროდუქტიული პირუტყვის მოკლე დროში გარდაქმნა-გაუმჯობესების მიზნით შემუშავდეს და განხორციელდეს მათი გვეგვირ მაღალპროდუქტიულ ჯიშებთან შეჯვარების პროგრამა თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით; ქვეყნის სანაშენე სამსახურის მაღალკვალიფიციური სპეციალისტებით უზრუნველყოფის მიზნით საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის და საქართველოს სახელმწიფო აგრარული უნივერსიტეტის ზოტექნიკური ფაკულტეტის ბაზაზე საჭიროა შეიქმნას მეცხოველეობის მუშაკთა კვალიფიკაციის ამაღლება-გადამზადების კურსები და სალიცენზიო კომისია.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის დარგობრივ – რეგიონული პროგრამების შესრულების მიმდინარეობა

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიურმა საბჭომ 2012 წლის 28 სექტემბერს მოისმინა საკითხი “საქართველოს სოფლის მეურნეობის დარგობრივ – რეგიონული პროგრამების შესრულების მიმდინარეობა” (საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დაკვეთა).

მომხსენებლები: აკად. პეტრე ნასყიდაშვილი (მარცვლეული კულტურები); აკად. იუზა ვასაძე (მეხილეობა); პროფ. ლევან თორთლაძე (მეცხოველეობა); დოქტორი ნატო კაკაბაძე (მებოსტნეობა). თანამომხსენებლები: აკადემიის ვიცე – პრეზიდენტი, აკად. გურამ ალექსიძე; საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს წარმომადგენელი გიგლა მიქაუტაძე.

მარცვლეული კულტურები სამუშაო ჯგუფი: სმმ აკადემიის აკადემიკოსი პეტრე ნასყიდაშვილი; სმმ აკადემიის წევრ – კორესპონდენტი ოთარ ლიპარტელიანი; მეცნ. დოქტორი გულნარი ჩხუტიაშვილი;

მეხილეობა სამუშაო ჯგუფი: სმმ აკადემიის აკადემიკოსი იუზა ვასაძე; სმმ დოქტორი ნადეჟა მიროტაძე; აკად. დოქტორი გიორგი ბარბაქაძე;

მეცხოველეობა სამუშაო ჯგუფი: სმმ დოქტორი, პროფესორი ლევან თორთლაძე; აკად. დოქტორი გივი ბელეღური; აკად. დოქტორი ანატოლი გიორგაძე;

მებოსტნეობა სამუშაო ჯგუფი: აკად. დოქტორი ნატო კაკაბაძე; მეცნ. დოქტორი ვაჟა ჯაფარიძე; აკად. დოქტორი ლერი ნოზაძე;

მარცვლეული კულტურების სამუშაო ჯგუფის ხელმძღვანელმა აკადემიკოსმა პეტრე ნასყიდაშვილმა აღნიშნა, რომ მსოფლიო ექსპერტთა ანალიტიკური მონაცემების საფუძველზე დადასტურებულია, რომ XXI საუკუნეს კაცობრიობა მეტად გამწვავებული სასურსათო პრობლემით შეხვდა. თუ ახალი საუკუნის დამდეგისათვის დედამიწაზე მიმშლილობდა მოსახლეობის 17%, უახლოეს 10-15 წელიწადში ეს საფრთხე ემუქრება პლანეტის მცხოვრებთა 25%-ს, ამიტომ

სასურსათო უზრუნველყოფის პრობლემებიდან ყველაზე მთავარი იყო და მომავალშიც დარჩება, მარცვლეულის წარმოების გადიდების ამოცანა, რომლის წარმატებით გადაწყვეტა ნებისმიერი ქვეყნის ეროვნული ეკონომიკის განვითარების საფუძველთა საფუძველს წარმოადგენს.

კულტურულ მცენარეთა შორის ჩვენი ქვეყნისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანია მარცვლეული კულტურები, რომელშიც გაერთიანებულია კულტურათა ორი ჯგუფი: 1) თავთავიანი პურეული (ხორბალი, ქერი, ჭვავი, შვრია) და ბურღულეული (სიმინდი, ღომი, ფეტვი, წიწიბურა), 2) სამარცვლე პარკოსნები (ლობიო, სოია,) და ზეთოვანი (მზესუმზირა).

სამწუხაროდ, საქართველოში ძირითადი მარცვლეული კულტურების მოსავლიანობა ძალიან დაბალია. 2010 წლის მონაცემებით ხორბალი ითესებოდა 47,5 ათას ჰა-ზე, საიდანაც საშუალო მოსავლიანობამ შეადგინა 1,0 ტ/ჰა-ზე; სიმინდი დაითესა 99,8 ათას ჰა-ზე და მოსავლიანობამ შეადგინა 1,4 ტ/ჰა; ქერი - 20,6 ათასი ჰა, მოსავლიანობა 1,1 ტ/ჰა; ლობიო - 6,7 ათასი ჰა, მოსავლიანობა 0,6 ტ/ჰა.

მიზეზი იმისა, რომ დაბალია მარცვლეული კულტურების მოსავლიანობა არის ის, რომ:

უგულვებელყოფილია სელექცია-მეთესლეობის სისტემა, რის გამოც არ არსებობს დღეს თესლის წარმოების საკანონმდებლო ბაზა; არ მიმდინარეობს კულტურათა მორიგეობა - თესლბრუნვა; არ არსებობს მარცვლეულ კულტურებზე ორიენტირებული მცენარეთა დაცვის ინტეგრირებული სისტემა; დაბალია ფერმერთა კოოპერაციის დონე; ნაკლებია გრძელვადიანი და იაფი საკრედიტო სისტემა; საქართველოს მრავალფეროვანი ნიადაგური და კლიმატური ზონებისათვის (22 ზონა) არ ტარდება შესაფერისი ჯიშებისა და ჰიბრიდების შერჩევა; წარმოებაში ითესება წინასწარ შეუმოწმებელი ჯიშებისა და ჰიბრიდების თესლი; სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკისა და საწვავის სიმძირის გამო დროულად და ხარისხიანად ვერ ტარდება აგროტექნოლოგიური ღონისძიებები (ნიადაგის ძირითადი დამუშავება, თესვისწინა დამუშავება, თესვა, კულტივაცია, ნათესის მოვლა, მოსავლის აღება - დაბინავება, შენახვა).

ჩვენს ქვეყანას აქვს სამი ძირითადი პირობა და ძლიერი მხარე, რომ საგრძნობლად გაიზარდოს მარცვლეული კულტურების მოსავლიანობა. ეს გახლავთ: 1) მარცვლეული კულტურების მოყვანისათვის ხელსაყრელი ნიადაგური და კლიმატური პირობები, 2) მეცნიერების მიერ გამოყვანილი და წარმოებაში დანერგილი მარცვლეული კულტურების ჯიშები და ჰიბრიდები, რომლებიც გამოირჩევიან როგორც მოსავლიანობით, ასევე მოსავლის ხარისხით, 3) ზონის პირობებისათვის, მეცნიერების მიერ დამუშავებული მარცვლეული კულტურების მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიები.

კულტურების მაღალი და სტაბილური მოსავლის მისაღებად საჭიროა მათი მოვლა-მოყვანის თანამედროვე სრულყოფილი აგროტექნოლოგია, რითაც შესაძლებელი გახდება ქვეყანაში წარმომოებული იყოს: ხორბალი -3,5 ტ/ჰა; ქერი 2,5ტ/ჰა; სიმინდი - 5,5ტ/ჰა; წიწიბურა - 2,2 ტ/ჰა; მზესუმზირა -2,5ტ/ჰა; ლობიო - 2,0ტ/ჰა; სოია - 2,5ტ/ჰა. ამით საქართველო, დასახელებული კულტურების საშუალო მოსავლიანობის დონით

მიუახლოვდება ევროპის ქვეყნების საშუალო მოსავლიანობის დონეს.

მეხილეობის სამუშაო ჯგუფის ხელმძღვანელმა აკადემიკოსმა იუზა ვასაძემ აღნიშნა, რომ მეხილეობა არის საქართველოს ერთ-ერთი პრიორიტეტული დარგი, არა მარტო ახალი ჯიშების გამოყვანითა და წარმოებაში მათი დანერგვით, არა მხოლოდ წარმოების მაღალი დონით, არამედ ასევე მეცნიერების უკანასნელ მიღწევებზე დაყრდნობით სათანადო აგროტექნიკის უფრო სრულყოფა-დახვეწითა და მისი წარმოებაში დანერგვით.

მეხილეობის დარგის განვითარება დაკავშირებული იყო არა მარტო ხეხილის იმ სარგავი მასალის ჯიშობრივ შემადგენლობასთან, რომელსაც არსებული სახელმწიფო სანერგეები იძლეოდნენ ამა თუ იმ რაიონის აგროეკოლოგიური პირობების შესაბამისად, არამედ დაკავშირებული იყო აგრეთვე გაუმჯობესებული ახალი ჯიშების გამოყვანასთან, მექანიზაციის დონესთან, მანევრებლთან და დაავადებებთან ბრძოლის მაღალ ტექნიკასთან და ხეხილის ბაღში ნიადაგის გარდაქმნა-გაკულტურებასთან.

ბუნებრივი და ეკონომიკური პირობების გათვალისწინებით მეხილეობა ქვეყნის რაიონებში მეტნაკლებადაა განვითარებული. ხეხილის ნარგავობის ტიპები ორნაირია და წარმოდგენილია, როგორც მასიური ბაღების, ისე საკარმიდამო ნაკვეთებზე ცალკე ნარგავობათა ერთეული ძირების სახით.

ხეხილოვანი კულტურები სხვა მრავალწლოვან კულტურებთან შედარებით გამოირჩევა მნიშვნელოვანი უპირატესობებით: საქართველოს ნიადაგურ-კლიმატური პირობები შესაძლებლობას იძლევა წარმოებული იქნას მისი მაღალი სასაქონლო თვისებების კონკურენტუნარიანი პროდუქცია საქართველოს უმეტეს რაიონში; მეხილეობა მაღალრენტაბელური დარგია; ადგილობრივი ბაზარი ამ პროდუქციის ტრადიციული და ფართო მომხმარებელია; ფერმერები დაინტერესებული არიან გააშენონ ხეხილის ბაღები; ეს დარგი მნიშვნელოვანი საექსპორტო შემოსავლების მომტანი დარგია; იგი ხასიათდება უნარჩენო წარმოებით; ხეხილის ბაღის გაშენება, მოვლა და აგროტექნიკური ღონისძიებების ჩატარება სხვა კულტურებთან, კერძოდ ვაზთან, შედარებით ნაკლებ დანახარჯებს მოითხოვს; საქართველოში არსებობს ხელსაყრელი პირობები ეკოლოგიურად სუფთა (ორგანული) ხეხილის წარმოებისა, რაც დამატებითი შემოსავლის მიღების რესურსს წარმოადგენს;

გარდა ჯიშურად გარანტირებული სარგავი მასალის ხელმიუწვდომლობისა, სერიოზულ ხელისშემშლელ მიზეზებს წარმოადგენენ შემდეგი სირთულეები: საქართველოში დღემდე ფუნქციონირებენ წვრილი სანერგე მეურნეობები, რომლებიც ყოველგვარი სახელმწიფო კონტროლისა და ზედამხედველობის გარეშე აწარმოებენ გაურკვეველი წარმოშობის ხეხილოვან კულტურათა ნერგებს; ბაღების აბსოლუტური უმრავლესობა შენდება მეცნიერულად დასაბუთებული რეკომენდაციებისა და პროექტების გარეშე. ხეხილის ბაღების გაშენების დროს ხშირია შემთხვევები, როდესაც ხდება ახალი პროგრესული ტექნოლოგიებისა და ჯიშების შემოტანა ყოველგვარი ნიადაგური და

კლიმატური პირობების გათვალისწინებათა კორექტირების გარეშე, რაც საბოლოოდ იძლევა უარყოფით შედეგს, რის გამოსწორებასაც დიდი დრო სჭირდება და ამასთანავე იგი ძვირად ღირებული სიამოვნებაა (ერთი ჰა-ს გაშენების ღირებულება 30-35 ათასი ლ.), რაც უნდა გამოირიცხოს; ქვეყნის სოფლის მეურნეობის სტრატეგიული განვითარების გრძელვადიანი გეგმის არქონა; ხეხილის ბაღების მოვლის თანამედროვე ტექნოლოგიების სიმცირე, რაც იწვევს სამრეწველო ბაღების მსხმოიარობაში გვიან შესვლას და მოსავლის აღების სირთულეს; თითქმის აღარ არსებობს ადგილობრივი საუკეთესო ჯიშებისა და პერსპექტიული ენდემური ჯიშების სადედ ბაღები; თანამედროვე საირიგაციო სისტემების მოშლა (გამგრძელებით, წვეთოვანი მორწყვა) და უქონლობა; კვლავ დასაზუსტებელია ხეხილოვან კულტურათა გავრცელების ოპტიმალური ზონები; თითქმის აღარ არსებობს ხეხილოვან კულტურებთან ადაპტირებული სასოფლო-სამეურნეო (მოსავლის ამღები, შესაწამლი) მანქანა-იარაღები; მეტად დაბალია მეხილეობაში დასაქმებული ფერმერების ცოდნა აგროტექნიკისა და მოვლის შესახებ; არ არსებობს ხეხილოვან კულტურაზე ორიენტირებულ მცენარეთა დაცვის ინტეგრირებული სისტემები; სოფლის მეურნეობის სფეროში განათლების დაბალი დონე; მეცნიერებისა და ფერმერების ურთიერთგაათმეოვლობა; დაბალი მოსავლიანობა; სადაზღვევო სისტემის არ მოქმედება; ფერმერებსა და მყიდველს შორის წინასწარი საკონტრაქტო სისტემის მოუწესრიგებლობა;

აღნიშნული ამოცანების გადასაჭრელად აუცილებელია განხორციელდეს შემდეგი ღონისძიებები: წარმოების მოცულობისა და მოსავლიანობის გაზრდა; საქართველოს ხეხილოვანი კულტურების წარმოების განვითარების გრძელვადიანი სტრატეგიის შექმნა; ხეხილოვანი კულტურების ახალი ბაღების გაშენება; აღნიშნული კულტურების წარმოებისათვის ხელსაყრელი საკანონმდებლო და ინსტიტუციონალური გარემოს შექმნა; ხარისხიანი და ჯიშურად გარანტირებული სარგავი მასალის წარმოება; სანერგე სექტორის აღორძინების მიზნით, ხეხილოვან კულტურათა ნერგის წარმოების სახელმწიფო მიზნობრივი პროგრამის შემუშავება, მის ფარგლებში ინტენსიური ტიპის ხეხილოვან კულტურათა უვირუსო საკალმე-სადედეგების მოწყობის გათვალისწინება; ხეხილოვან კულტურათა წარმოების რენტაბელობისა და ეფექტურობის ამაღლება, პროდუქციის ხარისხობრივი მაჩვენებლების გაუმჯობესება; თანამედროვე პროგრესული ტექნოლოგიების დანერგვის ხელშეწყობა, უკვე არსებულის მოდერნიზაცია-რაციონალიზაცია, სადემონსტრაციო-საჩვენებელი სანერგეების და ბაღების მოწყობა თითოეული ხეხილოვანი კულტურების მწარმოებელ რეგიონში; ხეხილოვან კულტურათა წარმოებისათვის სპეციალიზებული მანქანა-იარაღების შექმნა; სტატისტიკური აღრიცხვიანობის მეთოდების დახვეწა; სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობისა და საკონსულტაციო სამსახურების შექმნის მხარდაჭერა; დარეგისტრირებული აუცილებელი და მნიშვნელოვანი საცნობარო ლიტერატურის სისტემატიური გამოცემის ორგანიზება; ხეხილოვან კულტურათა წარმოებისა და

გადამუშავების შესახებ სემინარებისა და სასწავლო კურსების სისტემატიური ჩატარება და ფერმერთა კვალიფიკაციის ამაღლება; ხეხილოვანი კულტურების სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის დაფინანსება, საკონკურსო საგრანტო სისტემის შექმნის საშუალებით, რომელიც მიზნობრივად დააფინანსებს დარგის პრაქტიკული და აქტუალური საკითხების კვლევას; ხეხილოვან კულტურათა ადგილობრივი უნიკალური ჯიშების გადარჩენისა და შენარჩუნების მიზნით არსებული გენეტიკური რესურსების საფუძვლიანი მოძიება, მათი პასპორტიზაცია და კოლექციის სახით თავმოყრა და დაცვა; ექსპორტის განვითარების მხარდაჭერა და მასზე ორიენტირებული ინფრასტრუქტურის შექმნა; ხეხილოვან კულტურათა ბაღების გაშენებისათვის ხელსაყრელი საინვესტიციო გარემოს მომზადება, საგადასახადო შეღავათების დაწესება ბაღის გასაშენებელი ინვესტიციებისათვის, პოტენციური ინვესტორების ინფორმირება-დაინტერესება და მოზიდვა; ხეხილოვან კულტურათა წარმოების სპეციფიკის (დაბანდებული სახსრების ამოღების ხანგრძლივი პერიოდი) გათვალისწინებით შეღავათიანი საკრედიტო სტრუქტურების ამოქმედების სტიმულირება; ხეხილოვან კულტურათა მარკეტინგული სამსახურის შექმნა, რომელიც მოემსახურება მწარმოებელს პროდუქტის გასაღებასა და გაჭრობის დაგეგმვა-ორგანიზებაში; ეკოლოგიურად სუფთა ხეხილოვან კულტურათა წარმოების ხელშეწყობა, რისთვისაც აუცილებელია შემუშავდეს და ამოქმედდეს აღნიშნული პროდუქციის სერტიფიცირების ეფექტური სისტემა, რომელიც აკრედიტებული იქნება შესაბამისი საერთაშორისო სასერტიფიკაციო სააგენტოს მიერ; ხეხილოვან კულტურათა შესანახი და გადამამუშავებელი საწარმოების გამართული მუშაობის ხელშეწყობა;

აღნიშნული კვლევითი სამუშაოები ჩატარდება მოქმედი კვლევითი საქმიანობის მეთოდური მითითებების საფუძველზე. დასკვნები და რეკომენდაციები მიიღება ადგილზე ჩატარებული ანალიზების, გამოკითხვების, ხელმძღვანელთა, ფერმერთა და სპეციალისტთა შეკრების შედეგად მიღებული შენიშვნებისა და წინადადებების გათვალისწინებით.

მეცხოველეობის სამუშაო ჯგუფის ხელმძღვანელმა სსმ დოქტორმა, პროფესორმა ლევან თორთლაძემ აღნიშნა, რომ ადამიანის მიერ მოხმარებული ხორცის ბალანსში 40% უნდა ეკავოს ძროხის ხორცს, რაც განპირობებულია ამ პროდუქტის ქიმიური შედგენილობითა და ბიოლოგიური ღირებულებით. ძროხის ხორცის წარმოების პრობლემა დიდი ხანია გახდა ერთ-ერთ ყველაზე მეტად აქტუალური ზოტექნიკურ მეცნიერებაში, მაგრამ მიუხედავად მრავალი მეცნიერის და სპეციალისტის უდიდესი და ნაყოფიერი შრომისა, ეს პრობლემა დღესაც ამოუწურავი და ისეთივე აქტუალურია, რადგან სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესი უსასრულოდ წარმოშობს მისი გადაჭრის ახალ, უფრო სრულყოფილ შესაძლებლობას.

ეს პრობლემა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საქართველოსათვის ძროხის ხორცის მნიშვნელოვანი დეფიციტისა და მისი წარმოების ინტენსიფიკაციის საკმაოდ დაბალი დონის გამო. ამასთან დაკავშირებით ხორცის გამოსავალი ძროხის ერთ სულზე საშუ-

ალოდ არ აღემატება 29–30 კგ-ს იმ დროს, როდესაც მემროხეობის ინტენსიფიკაციის მაღალი დონის მქონე ქვეყნებში, ერთ სულზე გადაანგარიშებით, აწარმოებენ 100–110 კგ ხორცს.

პრობლემის აქტუალობიდან გამომდინარე უპირველეს ყოვლისა გაკეთებული იქნა ქვეყანაში **ძროხის ხორცის წარმოების SWOT ანალიზი, სადაც გამოიკვეთა : ძლიერი მხარეები** – მოთხოვნა ძროხის ხორცზე; ხელსაყრელი კლიმატი; არსებული ბუნებრივი სათიბ-საძოვრების (ზამთრის, ზაფხულის და გარდამავალი) სრულად გამოყენების შესაძლებლობა; ორგანული პროდუქციის წარმოების პერსპექტივა; ქვეყნის განვითარება და შექმნილი ბიზნეს გარემო; სახელმწიფოსა და მთავრობის დაინტერესება და მხარდაჭერა; ძროხის ხორცის წარმოების შესაძლებლობა მთელ ქვეყანაში; კონკურენცია (აზერბაიჯანის მხრიდან და სხვ.), **სუსტი მხარეები** – ადგილებზე მაღალკვალიფიციური მეცხოველეობის სპეციალისტების დეფიციტი; ძროხის ხორცის წარმოების გრძელვადიანი გეგმის არქონა; მეცნიერებისა და ფერმერების ურთიერთგათიშულობა; საკონსულტაციო ცენტრების ნაკლებობა; ფერმერთა მცირეშიწიანობა; მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის საკვებად გამოსადეგი კულტურების დაბალი მოსავლიანობა; ცილის (პროტეინის) შემცველი არატრადიციული საკვები კულტურების ნაკლებობა; ცხოველთა არასათანადო მოვლა-შენახვა და კვების პირობები; მოძველებული ტექნოლოგიები, ტექნიკა და დაბალი პროდუქტიულობა ფერმერულ მეურნეობებში; მეხორცეული მემროხეობის და სამრეწველო შეჯვარების არ არსებობა; გრძელვადიანი და იაფი საკრედიტორესურსის ნაკლებობა; სადაზღვევო სისტემის არარსებობა; სპეციალური სასაკლაოების ნაკლებობა; ვეტერინარული კონტროლი, მონიტორინგი და სხვ. **შესაძლებლობები:** ძროხის ხორცის წარმოების განვითარების გრძელვადიანი გეგმის შემუშავება; მეცხოველეობასა და ვეტერინარიაში უმაღლესი და საშუალო განათლების სისტემის გაუმჯობესება; მეცხოველეობის და ვეტერინარიის სამეცნიერო-კვლევითი და საკონსულტაციო ცენტრების განვითარება; ახალი ტექნოლოგიების, მაღალპროდუქტიული სათესლე მასალისა და აგროტექნიკის გამოყენებით მსხვილფეხა პირუტყვის საკვებად გამოსადეგი კულტურების დანერგვა, მათი მოსავლიანობის გაზრდა; ცილის (პროტეინის) შემცველი არატრადიციული საკვები კულტურების მოყვანა; საჭირო სასოფლო სამეურნეო ტექნიკის განახლება; საკვებწარმოების სანედლეულო ბაზის გაძლიერება (მინდვრად საკვებწარმოება, მდელით საკვებწარმოება, კომბინირებული საკვების წარმოება); ფერმერთა კოოპერირების განვითარება; იაფი და გრძელვადიანი კრედიტების ხელმისაწვდომობა; სადაზღვევო სისტემის ამოქმედება; მეცნიერებისა და ფერმერების ურთიერთდაკავშირება (შესაბამისი ლიტერატურის მიწოდება, სემინარები, ტრენინგები, გამოფენები); ინვესტირებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა; სპეციალური სასაკლაოების ქსელის გაფართოება; ცხოველების ტრანსპორტირების სპეციალიზირებული საშუალებების რაოდენობის გაზრდა; ექპორტზე მოთხოვნილების გადიდება. **გამოკვეთილი საფ-**

რთხები: ქვეყანაში და მის გარეთ პოლიტიკური და ეკონომიკური არასტაბილურობა; ბუნებრივ-კლიმატური პირობების გაუარესება, ბუნებრივი კატაკლიზმები და სხვ.; ქვეყანაში არასაიმედო ეპიზოლოგია.

თანახმად სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მოთხოვნისა შევადგინეთ ხარჯთაღრიცხვა სავსე კვლევებისათვის **ამბროლაურისა და ახალქალაქის** რაიონებში. სავსე კვლევები თითოეულ რაიონში იწარმოებს ხუთი დღე .

დადგენილია, რომ როგორც სამრეწველო ტექნოლოგიის მქონე მსხვილი ფერმების, ასე წვრილი ფერმერულ მეურნეობათა პირობებში, ძროხის ხორცის წამოების ეკონომიკურ ეფექტურობას განაპირობებს უმთავრესად ცხოველის ჯიში და სრულყოფილი ტექნოლოგიები. თანამედროვე ბაზრის მოთხოვნილებას ყველაზე მეტი დონით პასუხობს სახორცე ჯიშები, რომელიც საქართველოში არ არიან. ჩვენში ძროხის ხორცი იწარმოება სარძეო, კომბინირებული მიმართულების ჯიშებისაგან და მათი ნაჯვარებიდან.

შემდგომი მუშაობისათვის მოძიებული იქნა მსხვილფეხა პირუტყვის სულადობის დინამიკა ბოლო წლების მანძილზე. ცხრილის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ სულადობით პირველ ადგილზე დგას იმერეთი, სადაც მოშენებულია მსხვილფეხა პირუტყვის მთელი რაოდენობის 18,4 %, მეორე ადგილზე ქვემო ქართლი — 17,9 %, მესამეზე სამეგრელო და ზემო სვანეთი—17,2 % და მეოთხეზე სამცხე-ჯავახეთი— 10,6%.

ხორცის წარმოებამ ქვეყანაში 2010 წელს შეადგინა 56,4 ათასი ტონა, მათ შორის ძროხის ხორცის – 26,7(47,3%); ღორის – 12,8(22,7%); ცხვრისა და თხის – 4,9(8,6%); ფრინველის – 11,6(20,6%) და სხვა ხორცის – 0,4 (0,8%) ათასი ტონა.

შესწავლილი იქნა ძროხის ხორცის წარმოება რეგიონების მიხედვით. ანალიზმა აჩვენა, რომ 50%-ზე მეტი ძროხის ხორცი იწარმოება იმერეთში (20,2%), სამეგრელო და ზემო სვანეთში (16,8%) და ქვემო ქართლში (13,4%).

მოცემული მასალების საფუძველზე განგარიშებულ იქნა ხორცის ბალანსი ქვეყანაში, საიდანაც ჩანს რომ ხორცის თვითუზრუნველყოფის კოეფიციენტი შეადგენს 48%.

დასახლი იქნა საკითხები რომელიც იქნება შესწავლილი სავსე პირობებში: მსხვილფეხა პირუტყვის სულადობა ამბროლაურისა და ახალქალაქის მუნიციპალიტეტების სოფლებში; მეწველი ფურების წლის მანძილზე საკვებით დაკმაყოფილება; ერთ სულ სასუქ მოზარდზე საკვების წლიური დანახაჯი; მეცხოველეობის შენობები და ცხოველთა სადგომები; რძისა და ხორცის წარმოების ეკონომიკური ეფექტურობა; მოშენებული ჯიშები და მათი გაუმჯობესების გზები(შერჩევა-გადარჩევა, ხელოვნური განაყოფიერება, სამრეწველო შეჯვარება და სხვ.); დაავადებათა პრევენცია; ცხოველთა იდენტიფიკაცია რეგიონების ბუნებრივი საკვები სავარგულების შესწავლა და დანახათება; ამბროლაურის და ახალქალაქის მუნიციპალიტეტების ბუნებრივი საძოვრების და სათიბების პროდუქტიულობა; მათი სამეურნეო მდგომარე-

ობა (დაკოლბოხება, დაქვიანება, დასარველიანობა, დაბუჩქიანობა, ეროზიული მოვლენები და სხვ.). ცხოველთა მოვების სისტემა; ნათესი სათიბების არსებობა და მოსავლიანობა; ნაკელისა და მინერალური სასუქის გამოყენება; არსებული ტექნიკა და მისი ხელმისაწვდომობა ყველა ფერმერისათვის; საველე კვლევების ფოტომასალა.

მეზოსტენოზის სამუშაო ჯგუფის ხელმძღვანელმა აკად. დოქტორმა ნატო კაკაბაძემ აღნიშნა, რომ საქართველოს ნიადაგურ-კლიმატური პირობები მთელი წლის განმავლობაში იძლევა ბოსტნეული კულტურების ინტენსიური წარმოების და ფართო ასორტიმენტის პროდუქციის მიღების საშუალებას. სწორედ ეს არის ერთ-ერთი ძლიერი მხარე ბოსტნეულის წარმოებაში. ამასთან საქართველოს გეოგრაფიული მდებარეობა, სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის ხანგრძლივი ისტორია, 70-ზე მეტი სახეობის საადრეო, საშუალო და საგვიანო ბოსტნეულის, მათ შორის საადრეო კარტოფილის წარმოება, სავარგულების და იაფი მუშახელის სიუხვე არის ის ძლიერი მხარე, რომელიც განაპირობებს სხვა დარგებთან ერთად მეზოსტენოზის პრიორიტეტულ დარგად ჩამოყალიბებას.

მეზოსტენოზის განვითარებისათვის აუცილებელია დარგის ინტენსიფიკაცია, წარმოების კონცენტრაცია, სპეციალიზაცია, შესაძლებელია ადგილობრივი და საზღვარგარეთის ქვეყნების მეცნიერებისა და პრაქტიკის მიღწევებისა და გამოცდილების საფუძველზე დამუშავებული სამრეწველო ტექნოლოგიის დანერგვა, სათანადო ჯიშების შექმნა და არსებულის სწორად შერჩევა, წარმოების კულტურის ამალგება.

ბოსტნეული კულტურების სათესი ფართობების და მოსავლიანობის გადიდება დამოკიდებულია ჯიშისა და კონდიციური თესლების თესვაზე - ეს სოფლის მეურნეობაში მოსავლიანობის რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ზრდის ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორია. ამიტომ საქართველოს მთავრობამ უმთავრესი ყურადღება უნდა მიაქციოს სოფლის მეურნეობის მომარაგებას ჯიშისა, კონდიციური თესლებით. სწორედ ამიტომ მეზოსტენოზის დარგის მეცნიერები უპირველესად ყურადღებას აქცევენ მეთესლეობის საკითხს და ძირითად ამოცანად თვლიან ადგილობრივ პირობებთან კარგად შეგუებული მაღალხარისხიანი და დიდმოსავლიანი, ხელექციური და ადგილობრივი ჯიშების კარგი თესვითი ღირსების მქონე თესლების დამზადებას.

საქართველოში ბოსტნეული კულტურების პირველადი მეთესლეობა უგულვებელყოფილია, არ არსებობს ჯიშთა გამოცდის პუნქტები, სასელექ-

ციო სანერგეები, არის თანამედროვე ბიოტექნოლოგიური მეთოდების უკონტროლობა და დანერგვის საფრთხე, ახალგაზრდა კადრების მწვავე დეფიციტი. ინფორმაციისა და გამოცდილების გაცვლის ნაკლებობა ქვეყნის შიგნით და გარეთ. ცოდნის და გამოცდილების უკმარისობა **ex-situ** და **in-situ** კონსერვაციის სფეროში. გენეტიკური რესურსების ხელმიწვდომელობა ფერმერებისათვის და კანონმდებლობის დაუცველობა. ბოსტნეულის გამოყენებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის და გამოცდილების დაკარგვა. არსებული კვლევითი ინსტიტუტის, მეზოსტენოზის განყოფილების და კათედრის გაუქმება. არსებული საგანმანათლებლო პროგრამის არასრულყოფილება, მანქანა-იარაღების და შენობა-ნაგებობების დეფიციტი.

პრობლემების გადასაჭრელად კონკრეტულად უნდა გატარდეს და მოგვარდეს შემდეგი ორგანიზაციული ღონისძიებები და საკითხები: ხელსაყრელ კლიმატურ-ნიადაგობრივ პირობებში მეზოსტენოზის სპეციალიზებული ცენტრების შექმნა, მათი გაფართოება და გაღრმავება; სათანადო მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის შექმნა და მისი შემდგომი სრულყოფა ბოსტნეულის საწარმოებლად ღია და დახურულ გრუნტში; წარმოებაში ისეთი ტექნიკური საშუალებებისა და ტექნოლოგიების დანერგვა, რომლებიც გამორიცხავს ან მინიმუმამდე დაიყვანს ხელით შესასრულებელ სამუშაოებს. ამავე დროს წარმოებული მოსავალი იქნება სტაბილური და ხარისხიანი; მაღალპროდუქტიული, მექანიზებული მოვლა-მოყვანისათვის ვარგისი ბოსტნეული კულტურების ჯიშების გამოყვანა და არსებულის შერჩევა. ბოსტნეული კულტურების ასორტიმენტის გაფართოება; არსებული ან წინასწარ გამოცდილი ახალი ჯიშებისა და ჰიბრიდების მხოლოდ ხარისხიანი თესლებისა და სარგავი მასალის გამოყენება; ბოსტნეულის მოყვანის ტექნოლოგიურ პროცესში გათვალისწინებული ყველა აგროღონისძიების დროულად და ხარისხიანად შესრულება; ადამიანის ჯანმრთელობისათვის საზიანო და გარემოს დაბინძურების სიტუაციის შექმნის თავიდან აცილების მიზნით, ბოსტნეულის წარმოების პროცესში მხოლოდ საქართველოს კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებით დაშვებული პესტიციდების გამოყენება დოზებისა და მუშაობისას უსაფრთხოების ინსტრუქციის მკაცრი დაცვით; სეზონური ხელმისაწვდომი დაკრედიტება, შედავითიანი სადაზღვევო სისტემების შექმნა, საკანონმდებლო ბაზის დახვეწა, ბოსტნეული პროდუქტების შიდა ბაზრის დაცვა.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის საერთო კრება

2012 წლის 27 ივლისს მოწვეული იქნა საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის საერთო კრება, რომელსაც ესწრებოდნენ: აკადემიის ნამდვილი წევრი (აკადემიკოსი) – 18, აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი – 13. აკადემიის წევრთა სიობრივი შემადგენლობის 45 წევრიდან 31. მოწვეულნი: აკად. დოქტორი ა. გიორგაძე, აკად. დოქტორი ქ. მჭედლიშვილი, აკად. დოქტორი გივი მოსაშვილი, აკად. დოქტორი ლ. ცირეკიძე თ. ეპიტაშვილი, შ. აბრამიშვილი, ი. ნასარაია და დეკანოზი მამა დავით ჯიშკარიანი. დეკანოზმა, მამა დავით ჯიშკარიანმა აკურთხა სოფლის მეურნეობის

მეცნიერებათა აკადემიის ახალი შენობა.

აკადემიის საერთო კრების მუშაობაში მონაწილეობას იღებდა სულ 39 კაცი. საერთო კრებას თავმჯდომარეობდა აკადემიის პრეზიდენტი აკად. შ. ჭალაგანიძე; მდივანი შ. აბრამიშვილი.

კრება შესავალი სიტყვით გახსნა აკად. შოთა ჭალაგანიძემ. მანვე კრებას გააცნო აკადემიის 2011 წლის მუშაობის ანგარიში. კრებას ასევე მოხსენდა სამეცნიერო დარგობრივი განყოფილებების 2011 წლის მუშაობის ანგარიში. მომხსენებლები აგრონომიული განყოფილება: აკად. მდივანი გოგოლა მარგველაშვილი; საინჟინრო განყოფილება: აკად. მდივანი რევაზ მახარობლიძე; ეკონომიკის განყოფილება: აკად. მდივანი ნაპოლეონ ქარქაშაძე; მეცხოველეობის, საკვებწარმოებისა და ვეტერინარიის განყოფილება: სწავლული მდივანი აკად. დოქტორი ანატოლი გიორგაძე.

კრებამ განიხილა და ერთხმად დაუჭირა მხარი აკადემიის აკადემიური საბჭოს გადაწყვეტილებას აკადემიური საბჭოს წევრთა რაოდენობის

თერთმეტ კაცამდე გაზრდის შესახებ და მეცხოველეობის, საკვებწარმოებისა და ვეტერინარიის განყოფილების სახელწოდების შეცვლის შესახებ, რომ მას ეწოდოს მეცხოველეობის, ვეტერინარიის, საკვებწარმოებისა და მეცხოველეობის პროდუქტების გადამამუშავების სამეცნიერო დარგობრივი განყოფილება. განყოფილების აკადემიკოს მდივნად არჩეულ იქნა აკადემიკოსი ზურაბ ცქიტიშვილი. აზრი გამოთქვეს და საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის 2011 წლის მუშაობა დადებითად შეაფასეს: აკად. გ. ალექსიძემ, აკად. ნ. ქარქაშაძემ, აკად. ნ. ჭითანავამ, აკად. ზ. ცქიტიშვილმა, აკად. ო. ქეშელაშვილმა, აკად. ო. ზარდალიშვილმა, აკად. წ/კ პ. კოლუაშვილმა.

საერთაშორისო თანამშრომლობა

ევროპის მცენარეთა გენეტიკური რესურსების კოოპერირებული პროგრამის ბეტა ფაზის და ქსელის მე-4 თათბირი.

მიმდინარე წლის 20-22 ივნისს კაპპელე-ენ-პეველეში (საფრანგეთი) ჩატარდა ევროპის მცენარეთა გენეტიკური რესურსების კოოპერირებული პროგრამის ბეტა ფაზის და ქსელის მე-4 თათბირი.

თათბირის მუშაობაში მონაწილეობა მიიღეს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის (გერმანია, იტალია, ინგლისი, ესპანეთი, პორტუგალია, საფრანგეთი, ირლანდია, ა.შ.შ., იაპონია, საბერძნეთი) 40-მდე მეცნიერმა, რომელთა მუშაობის ძირითადი სფეროც არის ჭარხლის შესწავლა. თათბირი ჩატარდა ჭარხლის თესლის ცნობილი მწარმოებელი ფირმის “ფლორიმონდ დესპრეზის” ბაზაზე.

თათბირის მუშაობის დროს განხილული იქნა ისეთი საკითხები, როგორცაა: ჭარხლის კულტურული და გარეული ფორმების გავრცელება, გეოგრაფიული სტრუქტურა და მრავალფეროვნება, შენახვა და კონსერვაცია. სპეციალური სხდომა მიემდგვნა პოსტერების განხილვას. სხვა

საკითხებთან ერთად განხილული იქნა აგრეთვე ბეტა ფაზის მომავალი სამუშაო საკითხები, სადაც ერთ-ერთ პუნქტად გამოიყო ჭარხლის გარეული მონათესავე სახეობების კონსერვაცია, “ინ-სიტუს” სახით, ამიერკავკასიის ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოშიც. ბოლოს კი ჩატარდა თავმჯდომარის, ვიცე - თავმჯდომარის და პასუხისმგებელი მდივნის არჩევა. თავმჯდომარედ და ვიცე – თავმჯდომარედ ისევე, როგორც წინა წლებში ხელმეორედ არჩეული იქნა დოქტორი ლოტერ ფრიზე (გერმანია) და პროფ. გურამ ალექსიძე (საქართველო), ხოლო პასუხისმგებელ მდივნად დოქტ. იაშმინა ელ – ბაშლოული.

სასოფლო – სამეურნეო ერთობლივი კვლევების საერთაშორისო პროგრამის ხელმძღვანელი კომიტეტის მე-15 თათბირი (KFMCSII)

(4-6 სექტემბერი 2012 წ. ისიკ-კული, ყირგიზეთი)

მიმდინარე წლის 4-6 სექტემბერს ისიკ – კულში (ყირგიზეთი) ჩატარდა შუა აზიისა და სამხრეთ კავკასიისათვის სასოფლო – სამეურნეო ერთობლივი კვლევების საერთაშორისო პროგრამის (KFMCSII) ხელმძღვანელი კომიტეტის მე-15 თათბირი.

თათბირის მუშაობაში მონაწილეობა მიიღეს: ყაზახეთის, უზბეკეთის, ყირგიზეთის, ტაჯიკეთის, თურქმენეთის, აზერბაიჯანის, სომხეთის და საქართველოს აგრარული მეცნიერების ხელმძღვანელებმა და დონორი ორგანიზაციების წარმომადგენლებმა. მათ შორის იყვნენ: მშრალი

რეგიონების სასოფლო – სამეურნეო კვლევის ცენტრი (ICARDA, ქ. ალექო, სირია), მცენარეთა გენეტიკური რესურსების საერთაშორისო ცენტრი (Bioversity int. ქ. რომი, იტალია), ხორბლისა და სიმინდის ხელექციის საერთაშორისო ცენტრი (CIMMYT, ქ. მეხიკო, მექსიკა), ნახევრადმშრალი

ტროპიკული ზონის მემცენარეობის საერთაშორისო ინსტიტუტი (ICRISAT, ქ. პაჩერუ, ინდოეთი), წყლის რესურსების მართვის საერთაშორისო კვლევითი ინსტიტუტი (IWMI, ქ. კოლომბო, შრი-ლანკა), მებოსტნეობის საერთაშორისო ცენტრი (AVRDC, ტაივანი), სურსათის პოლიტიკის საერთაშორისო ინსტიტუტი (IFPRI, ქ. ვაშინგტონი, ა.შ.შ.) და სხვა კვლევითი ცენტრები, აგრეთვე დონორი ორგანიზაციები: მსოფლიო ბანკი, ADB, IFAD, USAID, SDC, SIDA, UNDP, EU და სხვა წარმომადგენლები.

საქართველოდან აღნიშნულ თათბირში მონაწილეობდა სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი, აკადემიკოსი შოთა ჭალაგანიძე, რომელმაც მოხსენება გააკეთა აგრარულ სფეროში საერთაშორისო პროექტების მიმდინარეობის და მათი შემდგომი განვითარების შესახებ ჩვენს ქვეყანაში.

თათბირზე მოსმენილი იქნა სამხრეთ კავკასიაში კონსულტანტის, დოქტორ ანა გუღბანის მოხსენება თემაზე: “საერთაშორისო ცენტრებიდან მიღებული პერმპტაზიის შესწავლა საქართველოში”.

საქართველოდან თათბირში ასევე მონაწილეობდა მიწათმოქმედების ინსტიტუტის დირექტორი პროფესორი დავით ბელოშვილი.

თათბირზე განხილული იქნა საკითხები: აგრარული კვლევების პრიორიტეტების შესახებ, სელექცია – მეთესლეობის შესახებ, მეცხოველეობის შემდგომ განვითარებაზე, სამთო მიწათმოქმედებაზე და სხვა.

თათბირზე გადაწყდა, რომ ხელმძღვანელი კომიტეტის მომავალი მე-16 სხდომა 2013 წელს ჩატარდება ქ. დუშაბეში (ტაჯიკეთი). კომიტეტის თანათავმჯდომარედ არჩეული იქნა აკადემიკოსი ხუკმატულო ახმადოვი.

საერთაშორისო თათბირის მონაწილეთა ერთი ჯგუფი (4-6 სექტემბერი, 2012 წ. ისიკ-ყული, ყირგიზეთი)

მესამე კვარტალში სულ მოსმენილი და განხილული იქნა 12 საკითხი, მათ შორის: “საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის საზღვარგარეთის სამეცნიერო ცენტრებთან თანამშრომლობის შესახებ (აკადემიკოსი შ. ჭალაგანიძე), “ინფორმაცია სიმინდის კულტურის დღევანდელი მდგომარეობისა და პერსპექტივების შესახებ საქართველოში (აკადემიკოსი პ. ნასყიდაშვილი).

აკადემიური საბჭოს სხდომაზე ასევე იხილებოდა არაგვეგმიური, მიმდინარე საკითხები. განხილულ ცალკეულ საკითხებზე საკანონმდებლო ინიციატივასა და რეკომენდაციებზე, სათანადო რეაგირებისათვის წერილობით ეცნობოდა შემდგომ ორგანოებს (“საქართველოში მთის ტყეების მდგომარეობის შესახებ”).

პრესცენტრი

“აკადემიის მაცნე” - საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის სამეცნიერო ჟურნალ “მოამბის” დამატება. "News of Academy" - addition of a scientific magazine "Moambe" of The Academy of Agricultural Sciences of Georgia.